

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik

FARKAS ALBERT és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Főtér 7 szám.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:

1870 egész évre:

Egyleti tagoknak 1 fr. —

Nem tagoknak 2 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Az erdélyi sertéstenyésztés jelen állása.

Egy tekintet az erdélyi sertéstenyésztők alábbi névsorára, s rögtön szembetűnik azon örvendetes fejlődés, melynek ezen tenyésztés közelebről indult. Alig egy évtized előtt csaknem ismeretlenek voltak még nálunk a jobb fajok, s ma már tenyésztésük oly széles terjedelmet vett, hogy a kereskedésre évenként előállított süldők száma több ezerekre megy. Ha kissé közelebről vizsgáljuk e gyors és szép eredmény indokait, sikerülni fog azt is megtalálnunk. Ugyanis eddigi helyzetünkben, hol az értelmi és anyagi tőke, valamint az olcsó és gyors közlekedés nagy mértékben hiányzottak, természetes, hogy a többiek közül azon üzletág emelkedett ki, melyet ezen akadályok fejlődésében kevésbé korlátoztak, s melynek terménye amellet — közhasználatánál fogva — gyorsan került a mindig biztosan megtalált piacra. Állattenyésztésünk ez ága jövőjének szintén kecsegtető reménnyel nézhetünk elébe, midőn látjuk, hogy viszonyaink kedvező alakultával a fejlődés említett tényezői is napoként általánosabb elterjedést nyernek. A tenyésztés érdekében egyik kedvező jelenség újabban azon körülmény, hogy közelebről a kormány is kiterjeszté rá figyelmét; midőn a napokban vett s mult számunk választmányi ülése rovatában említett leiratában röviden érintvén annak szükségességét s elősorolván a részünkről eddig történt mulasztás lényegesebb okait, ezek helyrehozatala iránt hoz javaslatba némely intézkedéseket. A haladás eddigi gátló akadályai gyanánt vannak itt feltüntetve a kellő szakértelem hiánya, a jobb fajok tulajdonaival és tenyésztési helyeivel való ismeretlenség, s végül azon nehézség,

melylyel a tenyészanyag távolabbi vidékről elszállítása jár. A jó faj megismerése s annak könnyű és biztos megszerzése kétségkívül egyik főtenyezője a sikernek, s azért kitünő szolgálatot teszünk az ügynek vele, ha a tenyésztőket ilyenek birtokába juttatjuk. A földm. miniszterium maga részéről ezt úgy véli kivihetőnek, ha a sertéstenyésztés által érdeklettek, a gazd. egyletek közreműködésével, két bizottságot: egy megrendelőt és egy bevásárlót alakítvának, az utolsó feladata levén a szükséges tenyészállatokat állami költségen megszerezni és rendeltetési helyére juttatni, hol a megrendelők azokat átvénnék, elárvereznék, s a bevett összeget a kormánynak átszolgáltatnák, az árkülönbséget mindannyiszor az állam fedezvén. Ily intézkedés keresztülvitele végett azonban biztos alapon nyugvó előleges tájékoztatásra levén a miniszteriumnak szüksége az iránt: hol? minő terjedelemben és anyaggal üzetik a tenyésztés? és mely vidékeken kellene leginkább nemesíteni? a szükséges felvilágosítás nyerése végett közli a következő kérdőíveket, s felhívja a gazd. egyleteket azok betöltésére.

A. Kérdő-ív, mely betöltendő azon gazdasági egyletek által, melyek területére jó sertés tenyészanyag szükségeltetik:

1) Mily terjedelemben üzetik a sertés tenyésztés a megyében? illetőleg a gazdasági egylet vidékén? házilag vagy kereskedésre?

2) Melyek a vidéken tenyésztett sertés faj fő hibái?

3) Ezen hibás faj tisztán tenyésztett egyforma példányokat mutat-e fel, vagy többek keveréséből származott?

4) Más fajokkal javítás lett-e már ezelőtt megkísérve?

5) Ha igen, mi volt eredménye?

6) Van-e hajlam a tenyésztők között a faj nemesítést

jó tenyész-anyagnak megbízható forrásból való megszerzése által megkísérteni?

7) Ha igen, mely irányban óhajtatik az létre hozatni, kisebb törzsnyják felállítására, vagy kanok vásárlása által?

8) Jelentkeznek-e annyian a tenyésztők tenyész-anyag beszerzése végett, hogy egy tartandó árverés némi eredményt ígér?

9) Ha csak kevés tenyésztő jelentkezik, és így árverés tartása nem ígér biztos eredményt, melyek volnának megközelítőleg azon árak, melyeket az általuk kijelölt vidékről beszerzendő kívánt kor- és nembeli állatokért darabonként adni hajlandók volnának?

10) Mindkét esetben, (9. 10.) mely vidékről hány, mily nemű és kora állat kívántatnék azon vidékekre összesen?

11) Mely úton, milyen módok alatt tartja az állatoknak azon vidékről elhozatalát legcélszerűbben eszközölhetőnek, és hozzávetőleg, mily költséget igényelne ezen átszállítás?

12) Melyek az e tárgyra vonatkozó egyéb észrevételei és javaslatai?

B. Kérdő-iv, mely betöltendő azon gazdasági egyletek által, melyek területén jeles sertés tenyész-anyag eladásra, rendelkezésre áll.

1) Mily terjedelemben üzetik a sertés-tenyésztés a megyében, illetőleg a gazdasági egylet vidékén? házilag kis mérvben, vagy kereskedésre is?

2) Melyek a vidéken teljesen tisztán tenyésztett jelesb fajok? azok ismertető jelei?

3) Kik azon tenyésztők, kiktől az említett jeles faj állatokból legkiválóbb tenyész-anyagot lehetne szerezni?

4) Mennyit és mily áron hajlandók nevezettek már ez év őszén a különböző kora és nemű tenyész-állataikból átengedni? és mennyi eladó tenyész-állattal rendelkeznek évente?

5) Melyek az e tárgyra vonatkozó egyéb észrevételei és javaslatai?

A kormány felhívására egyesületünk az alább olvasható fölterjesztést tette; ennek közérdekűségét és hasznát kiválólag emeli az erdélyi sertés-tenyésztésnek azon részletes ismertetése, melyet főleg egyik jeles tenyésztőnk, Szabó József ur, 1868—69-ben a helyszínén tett szorgalmas észleletei és összegyűjtött adatai nyomán állított a választmány egybe, s mely nemesített sertés-tenyésztésünknek széles terjedelmére vet világot és annak statistikájához nyújt becses adatokat.

Nagyméltóságú m. kir. Minisztérium!

A magos minisztériumnak f. évi oct. 18-ról 19,380. sz. a. a sertés-tenyésztés emelése érdekében kelt leiratával közlött kérdőpontokra a következőkben van szerencsénk válaszolni:

A sertés-tenyésztés Erdélyben 8—10 év óta általános örvendetes lendületet vett. Gazdasági egyletünk területének nagyobb részén, u. m. Kolozs-, Torda-, Doboka- és Belső-Szolnokmegyében, valamint Küküllőmegyének is a Kis-Küküllő körül eső helységeiben a tenyésztés már nem ki-

zárólag a háziszükséglet fedezésére, hanem nagyban üzetik a kereskedés végett, mind a bel-, mind a külföldi piacokra, általánosan jónak bizonyult fajjal. Ellenben Hunyadmegyében a szász és székely vidékeken szélesebb körű tenyésztés — tudunkra — nem fordul elő. A községekben itt csak rozsz, kevert faju sertések találhatók.

A fent említett megyékben nevezetesebb sertésnyájak vannak:

K o l o z s m e g y é b e n: b. Jósika Lajosnál Szamosfalván, mintegy 150 db. jó fajta anyakoczával; Örményesen b. Bánffy Albertnél eredetileg is jó s a tenyésztés által még javított faj 100 db.; Báldon gr. Bély Ferencnél kis-jenői faj a Karagyorgyevits-féle, bokszei nyájából nemesített 200 kocza; Sz.-Fenesen Szabó József és Mikes Károlynál az előbbi fajból 200 db.; Gyaluban és Vistán gróf Eszterházy Kálmánnál és haszonbérlojénél 150; M.-Gorbón és Nádason a Lészai testvéreknél k.-jenői lovasi faj 100; Egeresen Macskási Antalnál lovasi faj 100; N.-Almásgr. Csáky Györgynél Szunyogh-féle fekete faj 100; Mérában Ladányi Sándornál palatinális és lovasi faj 50 darab; Zsukon Horváth Kálmánnál 50 koczával.

D o b o k a m e g y é b e n: Dobokán gr. Teleki Károlynál Rhédai-faj, fekete szőrű 100 db. koczával; Jenőben gróf Mikó Imrénél 50 hasonló fajból; ugyancsak Jenőben gróf Telekinél fehér színű nemesített jó faj 50; Válaszuton b. Bánffy Albertnél 100; Csáki-Gorbón b. Jósika Lajosnál 100; Drágban b. Wesselényi Ferencnél 100; P.-Szt.-Mihályon b. Wesselényi Istvánnál, jó fekete faj, 60; Bonczhidán gr. Bánffy Miklósnál 60, Gyulatelkén 50; Tötörben Szappanyosnál 50; Czögében gr. Wass Ádámnál 60; Mátyán gr. Haller Ferencnél fehéregyházi faj 60 darab anyakoczával.

T o r d a m e g y é b e n: Tisza Lászlónál M.-N.-Csánban, törzs, jó faj Biharmegyéből, 100 db.; Szakálban gróf Bethlen Gézánál Tisza-féle fajból 100; M.-Záhon gr. Wass Albertnél Lovasi-faj 80; Szengyelben Betegh Sándornál 50; ugyanott Müllernél 50; Görgényben Macskási Ferencnél 160; Vécsen b. Kemény Kálmánnál 60; Beresztelkén báró Bánffy Jánosnál, fekete színű 50; Abafáján b. Huszár Károlynál palatinális jó faj, 80; Teleken gr. Bethlen Domokosnál Lovasi-faj 50; Sárpatokon gr. Teleky Domokosnál, fehér, jó faj, 50; ugyanott gr. Teleky Károlynál 50; Gernyeszegen gr. Teleki Domokosnál 50 darab anyakocza.

B.-S z o l n o k m e g y é b e n: Bethlenben gr. Bethlen Károlynál Lovasi-faj, 60 db.; Al-Örön Betegh Kelemennek 60; Kájánban Wojtnál 100; Baczán gr. Kornis Miklósnál 60; Szt.-Benedeken gr. Kornis Viktornál 60 darab anyakoczával.

K ü k ü l l ő m e g y é b e n: Radnóthon gróf Bethlen Camillónak nemesített jó fehér faj, 100 koczával; Szent-Pálon gr. Haller Ferencnek 60; Küküllővárt gr. Bethlennél 100; Balástelkén gr. Hallernek k.-jenői faj 80; B.-Bocsárdon Zeyk Józsefnek, Tisza-féle faj 80 db. anyakoczával.

Ezeket kivül van még 15—30 kisebb sertésnyáj, legalább is 800—1000 anyakoczával az említett nagyobb tenyésztők által elszaporított fajokból. Ezek alapján az évenként kivitelre előállítani szokott süldők számát tehetjük legalább 20 ezerre.

A mi illeti a nméltóságú miniszteriumnak a gyors javítás eszközésére czélzó szándékát, bátorodik gazdasági egyetünk megjegyezni. hogy, habár a jó tenyészanyag terjesztése legbiztosabb rugója a tenyésztés emelésének, a szándékolt eljárástól nem sok eredményt várhatunk; miután a tervezett bizottmányoktól tapasztalás szerint, még kevesebb utánjárást és pontos keresztülvitelt igénylő ügy végrehajtása is alig várható. Továbbá a jó tenyészanyag beszerzhetése és elszállítása sem lehet akadály a birtokosok részéről a tenyésztés emelésében. Ezért a tervezett eljárást nagyobb sikerrel a községeknél lehetne alkalmazni; keresztülvitele azonban ott is czélszerűbben eszközölnétek a közigazgatási közegek, mint bizottmányok útján. — Gazdasági egyetünk különben közreműködését a maga részéről teljes készséggel ajánlja fel.

Mint ezen feliratban foglaltakkal rokon észrevételek álljanak még itt a következő megjegyzések:

Az elősorolt tenyésztők által felkarolt jeles sertésfaj ismeretes jó tulajdonai: a korai fejlődés, a tartós jó étvágy, a nyugodt és csendes vérmérsék, és e kettőnek kifolyása: a hizékonyosság, továbbá az angol fajjal ugyan nem mérkőző, de azért meglehetősen szaporaság, kivált, ha a kocza bugáskor túlkövéren nem tartatik. Testalkata inkább rövid, de széles és mély, dongás; háta inkább egyenes, lábai rövidék, fülei szélesek, vastag, de puha tapintatuak és lecsüngők; szőre meglehetősen puha és göndör, fehér szinnel; különben vannak köztük tiszta feketék is. Ezzel csaknem ellenkező tulajdonnal bírnak hazai kevert fajaink, melyet azonban leírni fölösleges, miután jól ismerjük, de másfelől nehéz is, minthogy kisebb-nagyobb eltérés — a keverés szerint — vidékenként van köztük. Épen ezért hasztalanul keresünk itt egyöntetűséget, kivéven legfentebb oly községeket, hol az említett nyájak vannak, miután itt a javulás jelei a test öszhangzóbb, arányosabb alakulásában félreismerhetlenül kitűnnek. — A nemesítést a községbeli tenyészkozák számához legalább megközelítő arányban álló jó kanok beszerzése, gondozása és okszerű alkalmazása által lehetne vidékenkint leginkább véghezvinni; de — hogy a kivánt eredményt biztosan elérjük — e körül nem olyképen kellene eljárni, mint eddigelő a községi bikákkal történt. Miután azonban községeink számára kanokat a beltenyésztési szabályoknak megfelelő számban egyszerre állítani ki nagyon költséges lenne, s tartásuk is sok nehézséggel járna, míg másfelől a kevesebb számú hamar tenyészképtelenné válik: a régiek eladása vagy becserélése útján évenként új tenyészállatokat kellene szerezni; a mi különben, jelesebb tenyésztőink korán értesítése és közreműködésével, nem is lenne nehéz feladat. — Hol az okszerű tenyésztés a nagyobb birtokosok ál-

tal is el van hanyagolva, a helységeket talán jó tanács, figyelmeztetés és felvilágosítás útján lehetne rávenni, hogy jó tenyészanyagot szerezzenek; vagy pedig állami költségen kellene azt bevásárolni, melyet később az illetők megtérítenének. Egy jó kannak az ára 30—40 frt, melyből egy telekre alig esnék néhány krajczár, s ez is — azt hisszük — hamar visszafordulna. Hiszen különben nálunk eddig is nem annyira a vételár nagysága képezett legnagyobb akadályt az efféle dolgokban, mint az utánjárás és az ápolásban fölmerülő nehézség. Az első most mentség nem lehet, miután a jó faj — mint látjuk — anynyira elterjedt, hogy a legtávolabbi vidéken is minden nagy fáradság nélkül hozzájuthatunk; az utóbbira pedig az a megjegyzésünk, hogy 2—3 kan ápolása nem oly nagy feladat, melyet egy falu ueg ne bírhatna, csak ne legyünk az ügy iránt közönyösek, s fogjuk fel benne saját érdekünket. s—t.

Az ojtóvesszőkről.

Ojtóvessző, ojtógaly, ojtóág! három szó, mely ugyanegy fogalmat fejez ki. A kertészeti irodalomban leginkább az első, a közéletben pedig inkább a két utolsó használatik.

Az ojtóvesszőt a legszerencsétlenebb választású szónak tartom: noha elődeim nyomán én is ezt használom. Valahányszor a „vessző“ szót hallok, mindig eszembe jut a rettegett virgács, melyet pedig soha sem hallottam, hogy valaha alma- vagy körtevesszőkből fontak volna; de eszembe jut a füzfa vesszeje is, mely fonásra, kötözésre oly sokszorosan igénybe vétetik: alma- és körtefa vesszeire soha sem gondolok, mert soha sem hallottam, hogy ezek vesszeit fonásra használni valakinek eszébe jutott volna. Nyirnek, füznek, rekettyének s némely más fának vagy cserjének 1 éves, sima, nyári sarjait, melyek fásult állapotban is elegendő hajlékonysággal bírnak, országszerte még a legtanulatlanabb ember is — ha magyarul beszél — vesszőnek nevezi. Így nevezünk általában minden oly érett vagy még éretlen, el nem ágazott hajtást, mely a főnnebb elszámlált fák vesszejéhez nagyon hasonlít, t. i. hosszú, vékony és hajlós: de a gyümölcsfákon, főképen a kissé öregebbeken, ilyen hajtások nincsenek, hacsak a buja vízajtásokat így nem nevezzük; vízajtásokat pedig ojtóvessző gyanánt csak szorultságból szoktunk fölhasználni. Ojtóvesszőül az öregebb fák ugyanazon évi, sima, tehát el nem ágazott hegyehajtásait szokás használni, de sőt az ágak oldalain létező, egy-két szemmel ellátott, merev peczeket is lehet e célra fordítani; már pedig ezek úgy, mint amazok inkább törékenyek, mintsem hajlékonyak: ennél fogva mondhatom tehát, hogy az ojtás általi szaporításhoz használni szokott, érett hajtás fogalmát igen rosszul fejezi ki e szó: „ojtóvessző.“ Iliába is kardoskodik bárki is közülünk az „ojtóvessző“ mellett, mert ez ugyan általános használatu szóvá soha sem fog válni.

De valamint az ojtó vessző, úgy az ojtó ág és ojtógaly sem fejezi ki azon fogalmat, melyet velök kifejezni akarunk, habár jogosultságát egyiknek sem lehetne végkép elvitatni. Kaptam én pl. Oberdieck urtól Hannoverából a mult tavasszal olyan ojtó vesszőt is, mely alig volt másfél arasznyi hosszú s mégis legalább 3 éves ág lehetett benöve mohhal s beruházva apró, alig egy vagy másfél hüvelyknyi hosszú peczkekkel, melyeken csak az egy vezér-rügy volt látható. Már most, kérdem, az ilyen ág vagy galy mi joggal nevezhető aztán (ojtó)-vesszőnek? Erre bizony sokkal jobban illett az ojtóág vagy ojtógaly nevezet, mint sem az ojtó vessző; pedig én ez ágat úgy használtam föl, mint bármely más ojtó vesszőt s róla 8 db. szépen meg-fakadt ojtásom van.

Hogy melyiket használja valaki beszéd vagy irás közben e három szó közül? én e részben senki szabadságát sem akarnám korlátozni.

Ojtó vesszőt a tavaszi ojtáshoz mindjárt az első derek után, mihelyt a fák levelei lehullottak, szedhetünk mindenféle gyümölcsfáról, kivéve az őszi és kajszii barackfát meg a diófát, melyeket őszi végén vagy télen szedett ojtó vesszőkről ojtani sikertelen fáradozás lenne.

Legjobbák és leghasználhatóbbak azon ojtó vesszők, melyeket december végeig levagdaltunk. Ezeket legtovább eltarthatjuk. Minél közelebb érünk tavasz kinyíltához ojtó vesszőink szedésével, annál kevesebb ideig tarthatjuk el azokat használható állapotban.

Az idején szedett ojtó vesszők közül is legtovább eltartható a körtefa vesszeje. Akárhány, a szabad földbe $\frac{1}{3}$. résznyi hosszúságig ledugott körte vessző, mely nyár folytán kihajtott s minden rajta levő szemet elrugott, hajtó képességét egész éven át megtartotta nálam; igen, mert minden rügy mellett két alvó szemmel látta el a természet a körtefát, melyek — kedvező helyzetbe jutván az ojtás által — mindig biztosan kihajtanak. Az ilyen vesszők tövén gombanemű forradás, az ugynevezett forrany (callus) képződött, mely által annyi nedvet folyást kaptak a földből, a mennyi éppen elég volt arra, hogy végkép ki ne száradjanak. Juniusig is eltartható az almavessző; ápril végeig alig tartható el a szilva, cseresnye, meggy vesszeje; legkevesebb ideig tartható el az eperfa vesszeje. Ezt azért jó tudnunk, hogy fölhasználásukban rendet követhessünk.

Milyen fákról szedjük ojtó vesszőt? Sokan azt tartják, hogy csak olyan fákról kell ojtó vesszőt szednünk, a mely már termett; hogy a fiatal, még nem termett ojtványokról a faiskolában szedett vesszők nem alkalmasak az ojtásra; mert az ily vesszőkről ojtott fák meddők maradnak. Ez határozottan mesebeszéd. A fiatal ojtványokat úgy kell tekintenünk, mint a már ismert termőfák mesterségesen eszközölt folytatását; melyek tehát már birtokában vannak a termőképességnek és hogy rögtön nem teremnek, csak onnét van, hogy a fiatal erőben gazdag vadonc, a melyre ojtottak, bő táplálékban részelteti őket s ez által oda kényszeríti, hogy fára dolgozzanak. Idősebb termőfáink is ugyanezt tennék és teszik is, ha túlon túl bő táplálékban részesülnek: buján növekednek fájukban s habár virágnak, de virágaikat el szokták rugni s nem teremnek. Ki-

sértse meg csak valaki egy éves ojtványairól a faiskolában szedett vesszőket termőfák oldalágaira ojtani: meg fogja látni, hogy teremnek azok az ojtás után következő két-három év alatt *) bizonyosan. Teremni fognak az ilyen vesszőkről tett ojtványaink is bizonyosan, habár fiatal vadoncokra voltak is ojtva, mihelyt a kellő magasságot és fejlettséget elérték. A csirkének előbb tyukká kell lennie, hogy tojásokat tojthasson.

Névvel bíró, ismert fajú fákról, — legyenek bár azok vének vagy fiatalok, csak különben egészséges fák legyenek, — egyaránt vágthatunk ojtó vesszőket: hanem arra vigyázzunk, hogy fagyos időben vagy, midőn a fák zuzmárások, ne tegyük e dolgot.

Arról, hogy a megszedett ojtó vesszőket hogyan kell elhelyezni, hogy minél tovább használható állapotban maradjanak? sokat irtak, és irtak a gyümölcsészek.

Némelyek azt mondják, hogy a jégveremben tartott ojtó vessző legtovább marad használható állapotban. És én ezt elhiszem, noha magamnak még eddig nem volt módon megkísérteni. Ám tegyen próbát, a kinék jégverme van: az eredménnyel meg leend elégedve bizonyosan; főképp, ha használat előtt ojtó vesszőit szalmába lazán begöngyölve valamely árnyékos hűvös, szellős helyre viszi a jégveremből, s így 2—3 napig hagyván, a szabad levegőhöz lassanként hozzá szoktatja. A jégverem nálunk még fényüzési cikk levén: ojtó vesszőink eltartása végett más módokról kell gondoskodnunk.

Némelyek junius végéig is jól eltartják ojtó vesszőiket árnyékos helyen ásott, 2—3' mélységű, a vakondturás ellen minden oldalon deszka fallal biztosított gödrökben, melyek fenekére féllábnyi vastagon nyirkos homokréteget terítettek, hová ojtó vesszőiket bedugdossák, s a gödör tetejét eső és szél ellen deszkával jól letakarják. E mód alkalmazása is kifizetné magát terjedelmes faiskoláknál.

A szabad földbe, fák alá ledugdosott ojtó vesszők hamar kihajtanak vagy, ha elegendő nedvességet nem kapnak a földben, elszáradnak s idő előtt hasznavehetlenekké válnak.

Szabad ég alatt ojtó vesszőink eltartására oly árnyékos helyet sem igen találunk, hová a tavaszi, párával telt s hirtelen átmelegedett lég el ne juthatna és így ojtó vesszőinket kihajtásra ne ingerelné. Ilyen helyen is csak akkor érünk célra, ha tavasszal tartósan hűvös időjárás uralkodik.

Némelyek az ojtó vesszőket szinmezbe dugva javasolják eltartani. E mód azonban, ha mindjárt sikert ígérne is, lehetetlen, hogy nálunk nevelésnek ne tűnjék föl. Nincs nekünk pakolásra pazarolható mézünk!

Némelyek ojtó vesszőiket sötét és hűvös helyen hiszik legjobban eltarthatónak üres palackokba rakván azokat s az üvegek száját bedugaszolván és szurkozván. Megpróbáltam. Tavasszal, midőn fölbontottam, egyetlenegy ép vessző nem volt található a palackokban. El vele tehát!

Legjobb módnak találtam még eddig Dr Lucas eljá-

*) Némely fajok, mint pl. a borsdorfi reinette (=masánczki alma), mely vadoncra ojtva csak 15 év múlva fordul termőre, ilyen esetben is későbbben termenek, mint az olyanok, melyekről tudva van, hogy korán szoktak termőre fordulni. B. M.

rását, ki az ojtóvesszőket lemetszésük után 8 napig a szabad ég alatt hagyja azon czélból, hogy a vágás folytán támadt seb rajtok megszáradjon. Az ily megszáradt sebhelyes ojtóvesszők száraz pinczében, mérsékeltén nyirkos homokba dugva legtovább ellállanak épségben. Ilyeneknek homokba dugott végén legkésőbbén támad forrany, vagy éppen nem is támad; tehát nem csuda, ha legkésőbbén indul meg bennök a nedv, mely rügyeiket földuzzasztja vagy megsemmisíti. Ilyen módon eltartott ojtóvesszőkről az idén még június 21-én is ojtottam sikeresen.

Ha nincs saját fánk, melyről ojtóvesszőt vághatnánk; igyekeznünk kell a megrendeléssel, hogy szükségletünket ideje korán levághassa az illető. Én rendszeren október végéig megszoktam rendelni ojtóvesszőimet. Nem is volt okom soha a miatt panaszkodni, hogy rossz ojtóvesszőket kaptam volna. A ki későn rendel meg ojtóvesszőit, mihelyt megkapta azokat, azonnal ojtja el: különben magára vessen, ha nem lesz sikeres munkája.

Ha messze földről, megfonynyadva érkeznének meg ojtóvesszőink, azért még nem válnak azok haszonvevővé; csak végeiken a sebet kell megújítanunk, azaz végeikből egy kis darabkát az eleven fáig levágnunk s az így elkészített vesszőket 24—48 óráig nyestet végeikkel lefelé, vízbe kell dugnunk. Bizonyosan föl fognak éledni.

Ha valakinek mi-magunk akarnánk ojtóvesszőt küldeni, télnél idején elég azokat azon szárazon zsupszalmába göngyölni, s két heti utra is kár nélkül elküldhetjük: tavasszal azonban legalább az ojtóvesszők tövéhez nedves mohát kell tennünk, s úgy szalmába begöngyölnünk, különben, — főképp, ha messzire küldjük, — nagyon ki fogának száradni.

Ennyit tartottam időszerűnek az ojtóvesszőkről elmondani.

Legyen szabad a gyümölcsfát ültetni-, vagy ojtani szándékozó honfitársaimnak ez uttal is figyelmébe ajánlanom a hiteles helyről kapott ojtványok, vagy névvel ellátott ojtóvesszőkről tett ojtásaik följegyzését. Fajismeretre így hamar szert tehetünk többen. Fajismeret nélkül, pedig hazai gyümölcstenyésztésünk fölvirágzását hijában reméljük.

Bereczki Máté.

Mezőségi levelek.

VII.

Barátom! Közelebbi levelemben irtam a szüret megkezdéséről; most már azon kellemes helyzetbe jutottam, hogy végét is jelezhetem. November 3-án szép idő mutatkozott; felhasználtuk azt, s mielőtt az eső ismét megindult volna, szerencsésen fedél alá vittük a szőlőt. Királyhágón

innen és túl sok panaszt lehetett hallani a szőlőtermés mennyisége és minőségére; tekintetbe véve ez évi rendkívül kedvezőtlen időjárást, én nem panaszklok: mert ifjú szőlőm elég szép termést hozott, minőségileg is kielégítő volt. A hazai fajok, mint a somszőlő, járdovány, lámpor, bakator, leányka Wagner mustmérőjével 13 próbát mutatnak, a piros tramini 15, kövér és muskotály együtt 15^{3/4}, a szürkebarát (Ruländer) 16 próbát. Mustjok oly édes volt, mint a jó közepes éveken szokott; hogy milyen bor fog azokból fejlődni, csak későbbre látjuk meg: mert szüret után 15 nap múlva kezdettek forni közép mérsékletű pinczében; hévmérőm nem levén, határozott mérsékleti fokot nem irhatok.

A jelen év sokra tanította a szőlős gazdákat; én legalább megtanultam, hogy számos fajaim között melyek maradtak épen. Ilyenek, a borszőlők közül: a muscat de Bordeaux, tramini, rizling, oportó, szürkebarát, sárfehér bakator; részben rothadt a som, járdovány, leányka; a kövér szőlőből kevés maradt épen: egy része megaszott, más része elrothadt. A csemege fajok közül teljesen ép állapotban érték el a szüret végét a gyöngyszőlők (Chas-selas) minden nállam meglevő fajai, alexandriai muskotály, muscat frontignan, genuai fehér, muscat d'or de Stacwood, fehér és piros kecskececsü, piros Bábó, gohér, Cyprusi fehér muskotály, muscat lunelle, muscat de Cap Constancia, Précoce de Teneriffa, Précoce de Malingre, Sultanin; nagyobbára elrothadt a spanyol malaga, Croquant musqué, apuliai nagy fekete; sok más fajoknak csak azon részük rothadt, mely sarok hajtásokon és karika végeken teremvén, a földet érte.

November 8-án kezdve nálunk egészen más jellemet öltött az idő, szép meleg napok voltak vékony felhőkkel, néha csepergő esővel; azonnal hozzá is fogtunk a szőlőnek nálam szokásos őszi metszéséhez, mely művelet által szőlőmet csak azon fáktól mentem meg, melyekről ter mést nem várok, minden egyéb jó fát rajta hagyunk tavaszig; mikor is a telet jól kiállott termő vesszőket a második metszés alkalmával meghagyatom, a többit levágtam, minden töven 1 kétszemre vágott csapot hagyván fedezetül; az idén is az ilyen mivélésnek köszönhetem, hogy termésem megfizette a reáfordított munkát.

Mind e mai napig — bár borult — de esőtlen napjaink vannak; most már szántunk, s a verőfényesebb helyeken vetünk is, ősztavaszbuzát, s folytatjuk mig ezen szép napok tartanak, melyek májusnak is becsületére szolgálának. M.-Szilváson, nov. 22-kén, 1870

barátod
M. K.

T Á R S A L G Ó.

Gyümölcsizelés oct. 27-, 30-kán, nov. 3-, 6-kán. 1870.

III.

Veres Ferencztől
almák.

Cooper nagysága közepesen alól van, alapszine fehér,

száránál gyöngye pírral, húsa olvadékony, levedése több kelle-ne hogy legyen, de zamata finom, jó asztali gyümölcs. I. r.

K ó k a l m a, ismert hazai faj, magháza teljesen zárt, porhanyó húsu feltűnő jó zamattal, II. r, asztali alma, s tenyészítésre az előbbivel együtt ajánlatos.

F o h é r a l m a, magháza zárt, a gyümölcs szine zöldes-

fehér, húsa szép fehér, de semmi kellemes íze nincs; nem sokat érő honi faj.

Busch nagysága a közepesen alól van, húsa ropogós, de leves és igen kellemes zamata van; nov.—jan. érik; tenyésztésre első sorban érdemes!

Bonpomier jan.—márcz. érik, nagy, színe igen szép, piacos, hosszukás veres csíkokkal; hasonlít a szebeni tányérhoz, de jóságra hátrább áll, íze savany, zamata semmi.

Lucas Taubenapfel nagyon aromás, de túlértésé miatt nem volt leves; különben maga idején izelve jobb; ajánlható.

Cludius Herbstapfel nagyon rossz, kiküszöbölendő.

Calville Barré, alakja után közönséges hegyes almának látszik, íze sem calvil-féle; decz. érik, húsa porhanyó de száraz; külföldön I. rangnak van írva, de itt csak III-nak találtatott.

Körtlék.

Coloma Carmelita, jó leves s a mellett cukros is, de zamata nincs, érezhetőleg köves; II r.

Dr. Andri, húsa igen szép s kevés zamata is van, de fojtós, s azért nem ajánlható.

Gazd. egyeslet almák.

Boston russet, nem sokat ér, kár vele helyet foglalni.

Uj-yorki reinette, a neve kétes, húsa porhanyó borsavanykás ízzel, íze után inkább gulderling lehet; gazd. gyümölcsnek megjár.

Piros Apollo, nagysága közepes; jó leves és zamatos alma, nemes gyümölcs s asztalra tenyésztés végett ajánlatik!

Tisza László körtlék.

Napoleon vajkörtve, nagyon leves, de cukros-sága kevés, utóíze fanyar, közepes minőségű.

Beurré cadette, nov. érik, leves de ez sem elég cukros; nem sokat ér.

Philip Goés, nov. nagyon leves és finom körtve, egészen hasonló az izembarthoz; ajánlatik.

Alexander von Russland, belseje ugyan kissé köves volt, de húsa azért nagyon cukros és zamatos; tenyésztésre méltó finom gyümölcs. I. r.!

Brassai József körtve.

Clairgeaux, húsa leves, de köves, s cukra sincs elegendő, nagysága közepesen felül, decz. végeig eltart.

Salisbury, külsője igen szép, belseje ugyan köves, de amellett leves, zamatos és cukros, s ezért a tenyésztést megérdemli.

Almák

Veres Ferencztől

Daru alma nagy gyümölcs, színe szennyes-piros; leve-sége kevés, íze savanykás, II. oszt. gazdasági.

Ismeretlen nagy alma, veres csíkokkal vonalzott, húsa olvadékony, de zamata kevés, II. oszt. gazd.

Sándor czár, nagysága közepes, húsa porhanyó, leve-s kellemes zamatos, színe piros csíkos, méltó a természet-re I. oszt. gazd. II. asztali!

Reinette musque közep nagysága, húsa meglehe-tős olvadékony, némileg érezhető muskotály zamattal; most sokkal gyengébbnek találtatott, mint más években.

Barbarie vad, kellemetlen savanyu íze van, el kell vetni.

Rimer épen oly rossz, mint az előbbi, ki kell küszö-bölni.

Republicain rouge d'Amérique, nagyon bő-ven terem és jó fája van, nagysága közepes, külsője szép; húsa jó porhanyó s meglehető-s zamatos, ajánlatik, II. oszt. asztali!

Burr Knot, kisdud gyümölcs, szalma szín sárga, jó-sága nem feltűnő.

Névtelen, közepes nagysága, piros színű, finom ki-tűnő zamatos alma, az elsők közt ajánlatik, I. oszt. asztali!

Reinette Lester, nagysága közepes, húsa omladé-kony és kellemes zamatu, I. oszt. gazd.!

Pomme reine nov.—decz. alakja és tapintata hason-lit a bécsi párishoz, húsa olvadékony, de íze vad, savanyu, nem ajánlatik.

Balduin d'Amérique, jó közepes nagysága, sokat terem, színe egészen zöld, húsa porhanyó és elég leves, de nem elég cukros; sokat terem, III. oszt. gazd.

Villy's reinette, decz.—márcz. kisdud alma, olva-dékony és kellemes, zamatos hússal; színe zöld; II. oszt. asztali.

Belle d'Antine, külsője szép, íze édes, de semmi zamata nincs, nem méltó természeteni.

Tisza Lászlótól

Reinette de New-York, decz.—febr. egészen ha-sonlít a Calville-hoz, sőt egy azzal; húsa olvadékony, megle-hető-s kellemes zamattal, ajánlatik, II. oszt. asztali.

Edel König, egészen az, mi az őszi piros Calville.

Gloria mundi, nagy alma, de íze, zamata nincs, bőven terem, fája tartós, III. oszt. nem érdemes természeteni.

Kewi izletesé, színe szép sárga, húsa igen kemény, savanykás ízzel, III. osztali.

Gazd. egyeslet.

Drap'or egybehasonlítva izlettetett a Veres Ferencz, Horváth kapitány és Szabó S. által kiállítottakkal; legjobb volt az egyesleté, leves, cukros és kellemes utó-zamattal; a Veresé savanyubb volt és kevésbé zamatos, a Horváthé nem volt elég leves; a Szabó S.-é egy az egyesletével, II. oszt. asztali. Más néven: **Oberdieck cukorreinettje**.

Nagy Dánieltől.

Ismeretlen, se cukrossága, se zamata nincs, III. oszt. nem ajánljuk.

Névtelen őszi alma, húsa porhanyó, száraz, III. oszt. nem ajánlatik.

Névtelen cukor, zamat és levesség nélküli gyümölcs, nem méltó természetésre.

Dézsa knáról:

Czitrom alma, egyenlő a bécsi párisal, húsa taplós, minden zamat nélkül, nem ér semmit.

Fehér alma, dohadt, penészes ízű, semmit sem ér.

Batura, egy a káposzta almával.

Téli édes alma, hazai magoncz, III. oszt. természetét nem érdemel.

Czup alma, rosz, nem természeteni való.

Czigány piros, darázs édes, húsa porhanyó, de semmi levedése nincs, el kell vetni.

Névtelen, porhanyó, meglehetősen cukros, de nincs zamata, III. oszt.

Szász tányér (?) közepes nagy, piros csfkos, húsa porhanyó s kellemes ízű rambour-féle, I. gazd. ajánlatik.

Névtelen, vad ízű, haszontalan magoncz.

Daru vagy czigány alma, nem kell természeteni.

Névtelen, leves, de semmi más jó tulajdona nincs.

Bécsi páris, bőven terem, de semmi kellemes íze és zamata, III. oszt.

Vad alma, csakugyan vad.

Tök alma, hasonlóképp rosz.

Fűzfa alma, ez sem ér semmit.

Fehér alma, jeges alma, mindkettőt ki kell dobni.

Vályi Elektől:

Erdélyi vad alma, leves, de semmit sem ér, senki se természetesi!

Névtelen, egyforma rosz az előbbivel.

Magoncz, jó közepes nagy, zamata kevés, de levedése és porhanyósága van, III. gazd. s asztalra is megjár.

Késő virágu magoncz, leves, de utóíze fojtós, taplós húsu, III. oszt.

Schütz János magoncza, rambour féle, de nem sokat ér.

Horváth Mihály kapitánytól:

Névtelen, leves, de zamata nincs, III. gazd.

Névtelen, (rambour-féle) vagy, színe sárga, húsa száraz, III. gazd. nem ajánlatik.

Londoni peppin, (?) húsa porhanyó, száraz, zamata nagyon kevés, II. gazd.

Calville St. saveur, nagy alma, hosszú piros csfkokkal, külsője igen szép, húsa porhanyó, hasonlít az impératrice Eugénie-hez, II. oszt.

Haffner gold reinette, húsa olvadékony, leves, zamata most kevés, ámbár nemes gyümölcs. A Brassaitól kiállított példány szerfelett finom zamatu és kitűnő leves volt, s mint I. asztali gyümölcs feltétlenül ajánlatik!

Sándor czár, olvadékony, de nem cukros, II. gazd. gyümölcs.

Őszi piros Calville, nagyon savanyu volt, II.

Őszi gräfensteini, már ismertetett kitűnő gyümölcs, azonban a Bodor Pál és a gazd. egylet példányai cukrosabbak voltak.

Hamvas muskotály, (kék alma) húsa száraz, de zamata meglehetősen.

Osnabrücker reinette, levedése volt egy kevés, de cukrossága és zamata nem.

Nyugot szépe, nagysága közepes, külsője nagyon szép, alapszíne sárga részben gyenge piros színnel, elnevezése hibás, semmit sem ér.

Téli gräfensteini, közepesnél valamivel nagyobb, halvány piros csfkok vannak benne, leves, íze savanykás aszálásra jó, de egyébre nem ajánlatik.

Esopus spitzenberg, omló és leves, hosszú piros csfkos, íze savanykás, III.

Magoncz, elnevezése helytelen miután hasonlónak találtatott a blenheimi peppinhez, olvadékony jó cukros és zamatos, II. oszt. ajánlatik!

Névtelen, színe gyönyörű szép, húsa olvadékony és kedves zamatu, tenyésztésre ajánlatik. I. asztali!

Őri alma, Szamos-Ujvár kedvencz gyümölcse, sem zamata, sem cukrossága nincs; nem érdemes az illetők nagy előszeretetére.

Névtelen, vad íze van, el kell vetni.

Rambour reinette, közepes nagy, színe fehéres, napos felén halvány piros, szép fehér húsa omladékony, porhanyó zamata kellemes, I. asztali, az elsők közt ajánlatik.

Ferdinand koronaörökös, húsa leves és puha, de zamata nincs s utóíze fanyar.

Dr. Knöpfler Vilmostól:

Batulen, alapszíne sárga, de napos oldalán gyönyörű piros, nagysága közepes, levedése nagyon sok, zamata feltűnő, fája szép és jó, korán, bőven és gyakran terem, I. asztali és gazd. ajánlatik! A Veres példánya már fanyar utóízű volt és taplós. Narancs alma néven is fordul elő.

Calville d'Argenteuil, nagy alma, színe sárga, íze és zamata nincs, III. nem kell tenyészteni.

Névtelen, alakja és színe hasonlít a Sándor czáréhoz, íze és zamata ennek sincs, kiküszöbölendő.

Moskai jeges alma, porhanyó, de cukor, zamata és levedése nincs benne, nem érdemes természeteni.

Zöld szeges alma, húsa meglehetősen porhanyós, íze borsavanykás, II. gazd.

Paradicsom reinette (?) zamatos és porhanyó, de levedése nincs elég, gazd. II. oszt. a piacra megjár; a rózsalmákhoz tartozik.

Névtelen, egy a kék almával, mely ismeretes jó gyümölcs.

Piros stettini, tul volt érve, mig az idevaló nem is volt elkészülve, I. gazd. zamata meglehetősen.

(Folytatjuk.)

Levelezés.

Borbánd, 1870. október.

Egy a múlt hónap közepén kelt magán levélből közlünk néhány a méhészetre vonatkozó adatot.

— A küldött borszéki mézet mindnyájan kitűnőnek, ritka jó zamatunak találtuk; de azért hegyaljai mézünk sem igen áll hátrább: a miénknek is megvan saját jellemző zamata,

A küldött Dzierzon-féle sejt-rámának ugyanaz a kiterjedése, mint a melyiket mi Németországból hozattunk, t. i. széle, hossza $9\frac{1}{2}$ hüvelyk, de a ráma szélességét illetőleg: mi a magunkét $\frac{1}{4}$ czollal szélesebbre hagyjuk a küldött mintánál s azért mélyebb czellákat kapunk, a mi nagy előny, holott a mintában a czellák igen röviden ütnek ki.

Méheinkben sok a kár. Fáj a lelkem, ha elgondolom; hogy az idén legalább 50 százalék veszteséggel dolgozunk; a parasztkasbeli méhek egymásra pusztulnak, mert étetni nem lehet nélkülük, hogy tolvajméhek növelne az ember. Van eset rá, hogy a hanyagabb gazdák méhcei mind elpusztulnak; nálam

és sógoromnál is minden ügyeletünk daczára a másod és harmadrajok elveszték, sőt az elsők is gyengék.

Most már az a nagy baj, hogy anyakasainkból sincs még a legjobbiknak is fölösleg méze; ha egyet leöl az ember, kétes: vajon más kettőt megmenthet-e vele az éhhaláltól? Ezért idegen tápszerhez kell folyamodnunk s mint tapasztalt méhésztől kérdelem: mivel és miként étessük méheinket? Az eddig elhaltak éhség miatt döglettek, mert a sok esőzés miatt nem gyűjthettek eleget még élelmökre sem, annál kevésbé telelésre.

Déká n i E r n ő

Szászváros, nov. 2. 1870.

A szüret bevégeztetett; mustunk Wagner szerint 9—12 fokot mutat, melyből némelyek még félig-meddig tűrhető bort várnak; de a vegytani vizsgálatok 14—22 promille savtartalmat tüntetnek elő; mi a későbbi fejlődésre nézve nagyon aggasztó. Új bor akója 4—5 frt; a régiek ára nagyon hágott, 62 és 66-dikit akónként 15 frton alól nem lehet kapni; a 68-ki 12—14 frt, a 69-ki 10 frt 50 kr—11 frt 50 kron kél. F.

A Rikán belől, nov. 13- és 15. 1870.

A bérbe nem adhatásnak valódi oka a tulságos ár követelése. Némely tulajdonos oly magas árt követel birtokáért, mit soha egy évben sem kapott.

A Rikán belől a közép osztályból szaporodott értelmes gazdák — s csakis ezek a vállalkozók — jól ismerik az e tájon fekvő gazdaságokat. Ismerik annak nemcsak jövedelmét, de a tulajdonosra nyomasztólag ható terheket is; ismerik a gazdaság előnyeit és akadályait: ily vállalkozókkal szemben tulságos követelésekkel czélt nem lehet érni.

A mi illeti az értelmiséget: nem mondom, hogy a csilagok távolságát is megtudja, de talpraesett gazdai nézettel hogy bir, azt merem állítani. Volt szerencsém 20 év alatt Magyarországon majd mindenféle gazdaságot megtekinteni, de szebb és jobb szántást, — s ez az alap — nagyobb szorgalmat, kitünőbb takarékoságot nem találtam, mint a Rikán belől, ideértve Háromszéket is; bátran merem állítani, hogy kinek a Székelyföldön 20—50 hold földje van, jobban él, zsirósabb konyhát tart, mint Magyarországon 2—500 holdas birtokos, ámbár a gazdasági körülmények ott sokkal kedvezőbbek. Hogy ezen említett jóllétet a nők nagyon előmozdítják, azt tagadni nem lehet. Ha ezen szorgalmas, jó felfogású, előrelátó gazdáknak tapasztalatukra, szorgalmuk kifejtésére, tágasabb mező nyitnatnék, gazdasági zászlóvivők lennének.

A mi illeti a biztosítékot: én a szorgalmat, tapasztalat, takarékoságot a gazdai téren nagy biztosítéknak látom. Egy 40—50 holdas székely birtokosban több biztosítékot képzelek, mint bár hány ezerrel bíró kóborgó, tapasztalatlan üzérben; az elsőnél van erkölcsi biztosíték, az utolsóban éppen ez hi-bázik.

Ezeket így tudva, ha a tulajdonos legalább 6 évi gazdasági számadásból őszinte felvilágosítást ad a vállalkozónak a birtok egy évi bizonyos jövedelméről, ha jó indulatu, nem ügyvédi ravasz, kibuvó lyukakkal ellátott szerződést fogalmaz, akad vállalkozó. A bérbeadónak azon kell lenni, hogy a bérlő fáradsága után gazdagodjék és ne szegényedjék az, ekkor gyarapszik a birtok is, fizethet a bérlő is. Mivel pedig a földbirtokosok folyvást azon csalékony hiszsemben vannak, hogy biztos

bérlőt nem lehet kapni; a tapasztalásból pedig tudják, hogy házi kezelés mellett a rosz cseléd, drága napszám miatt nincs jövedelem, a részbeadást vették gyakorlatba.

A nagyobb földbirtokosok a részbeadást azért vették gyakorlatba, hogy napszámot kapjanak, kevesebb cselédet tartsanak, s így szaporítsák jövedelmüket. A cél nincs elérve. Kapadni ugyan minden hold törökbuzaföld felébeadása után 8.—12 napot papíron, de ezeket soha se lehet kellő időben felhasználni, még dulló, vagy szolgabíró közbejöttével se, így a tulajdonos számításában csalódva, még nagyobb zavarba jön.

Továbbá: ne szédítsen meg egy tulajdonost se azon csalékony hiszem, hogy minden kiadás nélkül feleterméshez jut. Felébe adtam földemnek, a feles mivelés tartama alatt, nem én vagyok a tulajdonosa. Folyvást más turkál földemem; most burját, most disznó-dinnyét szed a felébe mivelő, sertéseinek; most fatytyu törökbuzaszárt marháinak, most törökbuzát sütni vagy főzni; fuszujkát, pityókát, kendert stb.

Tagosítás nem levén, földeim szét vannak szórva. Az egész határt egy-két csősz őrzi. A szokássá vált visszaélést meg nem akadályozhatom. A szedés a mint a helység határán megkezdődött, minden földemen szedik a törökbuzát, ez tart 6—8 nap, esős időben tovább is, valamint a buzahordás is; az ellenörködést nem győzöm, s elég legyen annyit mondanom: köszönet, ha a termésnek egy negyedrészt kasba tehetem. Cselédeim, vonómarháim nem apaszthatom, mivel trágyázást, szántást, a termés hazahordását magamnak kell végezni, még pedig nagyon is sietve, különben az egész termésemet a falu marháí fogják elprédálni; mindezen akadályokhoz hozzájárul az is, hogy az adót az egészről én fizetem s magot az egészbe én adok.

Igy állván a dolgok, azaz napszámot maga idejében nem kapok, cselédeimet nem apaszthatom; a termésnek felét nem kapom; merem állítani, hogy a birtok ily kezelése a lelkiismeretes gazdatisztnak terű; a csakis fizetésért szolgálónak kéneylem, a tulajdonosra nézve káros.

Mit tegyen hát a nagyobb földbirtokos, hogy házi szükségait fedezhesse, adóját fizethesse? Elmondom közelebbről.

F. J. („K. K.“)

Koltó, nov. 14. 1870.

A mi helyzetünkben időjárásunkat és gazdálkodásunkat illeti, csak a legrosszabbat mondhatom. 5 hét óta szüntelen esik, néha hóval elegy; a sár feneketlen, a minék következtében nagy részint éretlen törökbuzánk, majdnem a mezőn rekedt. Az őszi vetés ez évben — ha az idő nem kedvezend — legtöbb helytt elmarad. Törökbuzánkból a mi érettnék látszik is, tápértéke nagyon kevés. Káposzta lett elég; 100 fő 4—8 frt.

Sz. J.

Mezőség, november közepén, 1870.

Óhajtanó lenne, hogy a gazd. egylet a különböző mustpróbák egyesítését eszközölje. Most annyi mindenféle mustpróba van, hogy az ember zavarba jön velök; jobb lenne egyet általánosságban elfogadni s az egész országban azt vétetni használatba, eként borainkat könnyen tudnók a más vidékiekhez hasonlítani. Nekem kétféle próbám van: egyik a Vajdág, másik Wagnerféle; a Vajdág 1½ sokkal nehezebb, ugyhogy a mi Vajdánál 12 próbás, az Wagnernél 13½. Szeretném tudni:

Melléklet az „Erdélyi Gazda” 22-dik számához.

minő arányban áll a Klosterneuburgi mustmérő a fönnebbi kettőhöz? *)

Kolozsvár, 1870. nov. 28.

(Tudományos társalgó estélyek. I.) A társulás minden téren nagyszerű eredményeket szül; a mire egyesek ereje gyenge: könnyen létrehozzák többen, egyesített erővel.

Régérzett hiány az nagyobb városainkban, hogy nincs oly központ és alkalom, melyre a tudományok különböző ágaival foglalkozó egyének egybegyűlve, fesztelen társalgás közben egymással közölhessék olvasmányaik tartalmát; megvitathassák kétélyeiket s különösen megoldhassák azon nehézségeket, melyekre a tudomány buvára mindegyre bukkan azon határvonaloknál, melyek más szomszéd tudományok birodalmába tartoznak. Ilyenkor a csak magára szorult ember nagy fáradság és idővesztéssel kutat és tanulmányoz, míg célhoz juthat oly kérdésekben, melyeket egy szaktudós segítségével néhány perc alatt megfejtethetne.

Ezt a hiányt akarják a Kolozsvárt közelebről létrejött társalgó estélyek pótolni.

Hiszen — mondhatná olvasóink némelyike — ott vannak a casinok, társalkodók, körök, vagy a hány különböző czimen még az olvasó-egyleteket nevezik; miért ne tehetnék az oda-seregülő férfiak ugyanezt?

Van is ám némely casinonak több-kevesebb szakosztálya ezek néha napján összegyűlnek, tanácskoznak, de — bizony kevés sikerrel, csak csikorogva haladnak; kevés a részvét, nincs kellő buzgalom!

Hát a casinok külön társalgó szobái mire valók? hol kényelmes börpamlagokon pipaszónál értekezhetik, vitatkozhatik az ember. A hol megvannak: konganak a pusztaságtól; többnyire pedig a 32, 42 és 52 lap hősei tanyáznak benne.

— Az erdélyi muzeum-egylet, — bár kezdet óta óvakodott attól, hogy a tudós társasági czímet valaki rá ne ragassza, — már évek előtt, Kolozsvárt helytlakó tagjaiból két szakosztályt alakított. Ezek természettudományi és történelmi szakosztályok neve alatt havonként egyszer gyűléseket tartának vala; ott egyik, másik felolvasott valamit s erről vitatkozáznak vala. Voltak ezenkívül nyilvános tudományos értekezések, a nagy közönség számára.

Kezdetben, a nagy nyugalom és elnyomatás évciben még kielégítő számu közönsége volt mindkét nemű gyűléseknek, de a mint politikai életünk szabadabb mozgásra ébredt: 61 óta mind inkább lankadt a részvét s az utóbbi években szakosztályok és nyilvános ülések egyaránt szunnyadoztak. A kik részt vettek a régiekben, azt állítják róluk hogy nagyrészt igen feszes, tudós ruhába voltak öltöztetve.

Ezen szaküléseket kívánták a muzeum-egylet tagjai, — miként közelebbi számunk „Egyveleg”-ében olvasható, kissé más alakban, életre ébreszteni. A természettudományi szakosztály indítványára egy nov. 16-ikán tartott közös tanácskozás kimondá jövőre a két szakosztály együttes üléselését s a nov. 23-iki közös gyűlés eredményo gyanánt következő meghívó küldetett szét a muzeum-egylet tagjaihoz:

*) E kívánságot, minthogy valószínűleg többek is, külön cikkben teljesítjük.

T. cz... Pénteken folyó november hó 25-én, és ezután minden hó második és negyedik péntekén a muzeum-egylet olvasó termében szakülések lesznek, a melyek mindannyiszor este 5 óraker veszik kezdetüket.

A midőn t. cz. uraságotat egész tisztelettel e szakülésekre meghívjuk, egyszersmind arra kívánjuk figyelmeztetni, hogy ez ülések nyílt ülések, a melyeken minden tudománykedvelő szívesen látott vendég, és előleges formáság nélkül megjelenhet. Kolozsvárt, novemberben 1870. A z e l n ö k s é g.

Ugyancsak a nov. 23-iki gyűlés a nyilvános felolvasások ügyében azon megállapodásra jutott, hogy azok rendezését és vezetését legcélszerűbb lesz egy 3 tagu bizottságra ruházní. Ily értelmű vélemény fog a muzeum igazgató választmányának deczemberi ülésében tárgyalás és valószínűleg elfogadás alá kerülni.

A társalgó estélyek november 25-ikén estve csakugyan megnyíltak, a muzeum olvasó termében. Mintegy 20—25 részvevő jelenlétében először Hermann Otto rövid ismertetést tartott a hiborszárnnyu Tycho drom a nevű ritka havasi madárról, s a muzeumnak Gyergyóból kapott két példányát be is mutatta. Azután az erdélyi nappali és estveli pillangókról adott rövid áttekintést.

Ekkor a társaság a szomszéd lyceum orvos-sebészeti osztályába ment át, hol Török Aurel tanár különböző Geissler-féle csöveken átvezetett villanyárammal néhány érdekes kísérletet tett.

A tudományos előadások kivonatos tartalmát most és jövőre közölni szándékozunk, hogy vidéki olvasóink is okuljanak belőle s a jelen nem voltak is kedvet kapjanak a részvételre.

— 0.

Egyveleg.

* Vasútunkon, november 18-án délelőtt, a Nagy-Várad felől jövő tehervonatból B.-Hunyad és Csucsá közt, egyik szekér kiszökött a sinekről, azonban szerencsére semmi más baj nem történt, mint, hogy a vonat megkésétt. Állítólag, a szekér kerekében volt a hiba.

* Áz erdélyi vasúti építkezések közelebről néhány napig megvoltak szüntette. E váratlan szünetelés kapcsolatba hozta a hir az orosz harci készülődésekkel, a Waringház bukásával sat. A vasúti munkásoknak felmondottak s a készletek gyors áruba bocsátása el volt rendelve. Most miután a vállalkozók a magyar kormánytól — hir szerint — 600 ezer ftot kaptak, a munkálatok fokozott erélylyel újra meg fognak kezdetni.

* Kodolányi Antalt, a k.-monostori tanintézet ideigl. igazgatóját, az ideiglenességi év eltelte után, a földmiv. minisztérium rendes igazgatóvá nevezte ki. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy a Kodolányi által szerkesztett „Gazdasági zsebnaptár” 11-dik évi folyama 1871-re megjelent. — A naptári rész után következnek 65 lapon a különféle rovatos naplók; aztán „átnézetek s átlag számítások” czim alatt, 150 lapon különböző hasznos tudnivalók; csak néhány főbb rovatot említvé: takarmányzás és a takarmányszerek táptartalmának, s értékének összehasonlítása; az egyes házi állatoknak napjára mennyi takarmány kell; a trágyanemnek fő alkatrészei, trágya-gyermelési számítás; vetőmag szükséglet; a házi állatok gyako-

ribb betegségeinek gyógyszerei; a debreczeni, keszthelyi, monostori és óvári gazd. tanintézetek tanárai és növendékei; vásárok. Ezután következik a havi teendők számára 12 mozgatható kis füzet, mindenik napnak 1 tiszta lap lévén fenhagyva. Ára 1 frt 80 kr. o. é. — Jövő évre a szerkesztő ezen nagy elterjedést nyert naptárt annyira szándékszik a kettős számvitel elvei szerint szerkesztett rovatos táblákkal bővíteni, hogy egy 100—150 holdas birtok mindennemű számadásai beleférjenek.

* Az első hópelyheket az idén nov. 30-ikán, reggel 8—9 óra közt láttuk Kolozsvárt szállongani, 2 napi hideg szél után; 10 órára, mikor e sorokat írjuk már szépen sűt a nap.

* A 20-ik számú pótlovászati cs. kir. bizottság felkérése folytán a kir. biztos arra hívja fel az erdélyi részti törvényhatóságok figyelmét, hogy területükön a nagyobb s kisebb gazdák érdekében azonnal köztudomásra adják, miszerint e bizottság leginkább vállalkozók nélkül egyenesen az illető lótenyésztőktől 30—40 db. 4 $\frac{1}{2}$ és 7 év közt álló, 14 marok 3 hüvelyk magasságu vagy ennél magasabb lovassági pótlovak szedésével bízott meg, s a pótlovak darabja 180 ftól 240 ftig fizettetik. A pótlovászati bizottság hivatali irodája a kolozsvári nagypiaczi 5 házszám alatti épület első emeletében van elhelyezve.

* A kincstár részére engedély mellett termelt dohány beváltása folyó 1870 évben Erdélyben a következő helyeken s időben történik: Márosvásárhelyen nov. 28 és dec. 29 között; Sepsz-sz.-Györgyön nov. 28 és dec. 10. közt; Fogarason dec. 16 és dec. 31 között.

* A fa- és gyümölcs-tenyésztésnek közgazdasági jelentőségét méltányolván a földmívelési ministerium, az ezen ágban magukat kitüntetett egyéneket, buzdításul, a rendelkezésére álló korlátolt anyagi eszközökhöz mérten, jutalmazni kívánja. E jutalmazást, hogy az egész ország érdekei kelleg tekintetbe vétethessenek, az ország minden viúékeiből beérkezendő jelentések és ajánlatok alapján óhajtván eszközölni, nevezett ministerium, felhívja a törvényhatóságokat, hogy területükön minél előbb közzé tevén, miszerint a fatenyésztés s gyümölcsészet terén magukat kitüntetett, buzdító példával előljáró, s kedvező eredményeket felmutatni tudó egyének, és pedig első sorban azon lelkészek, tanítók és előljárók, kik a községi vagy egyházi faiskolák felvirágoztatása körül magukat kitüntették, a kormány által jutalmakban fognak részesíttetni: a jutalmakra igényt tartó egyének neveit, kellő indokolás kíséretében s az illetők érdemei s igényei szerint összeállítandó sorrendben, legfeljebb folyó évi decem. 15-ig terjesszék föl.

* (Az országos kenderkiállítás a közteleken) nov. elején — mennyiségileg — nem nagyon sikerült. De a kiállított czikkek közt sok figyelemreméltó van. Ilyen például a gr. Károlyi György kompolti nagy kenderterményei; Gobácsi Károly kis-marjai fonott, gerebenelt czikkei; a Rákosy-növények pesti finom fonalából s fehéríten damaszk-szövetekből, s Damjanics Jánosné házi szövevei. Egy pár gyár is (mint a vögenlieni) sokféle szép kendert állita ki, a készítés különböző fokozataiból. Az apatini gyár kiállítása egész albumot képez: a szálás kendertől a teljes kikészítésig. Igen érdekes a dr. Schenek vegyész hat táblája is, melyek a vegytani kísérletek eredményeit mutatják föl a kenderkikészítés módjairól. Kár,

hogy a termelők és gyártók a szó teljes értelmében „országossá” tenni e kiállítást elmulasztották. — (A sajt, turó és tejtermékek kiállításán:) tehén-tejből készült kemény sajt után az első díjat gróf Szapáry Géza (Muraszombat) eidami sajtja, a második díjat Kirchmayer testvérek (Palocsa, Sáros megye) közönséges svájci sajtja; lágy sajtok közül a Mészáros Alajos (pesti fűszerkereskedő) által kiállított sasvári sajt az első, Engelbrecht Károly tanár (Keszthely) strachinója a második díjat; fűszeres sajtok közül gr. Szapáry Géza kanter-kaas nevezetű sajtja egy díjat nyert; juhsajt és turó közül: Kirchmayer testvérek kemény sajtja egy díjat, báró Bánffy Dánielné borsai lágy sajtja (Erdélyből) egy díjat, a lipitai turók közül a Mészáros Alajos által kiállított 7 db., Máriássy Ferenczné (Markusfalva, Szepes) 5 db, Szentiványi Mártoné (Liptó-Sz.-Miklós) és Eisert Ödöné (Besztercebánya) 3—3 db, Schlesinger Dávidé (Liptó-Hradek) 2 db aranyat kapott.

A gyökeres szőlővesszőkből még csak traminer és opporto van kiadható a gazd. egylet köztelkéről, összesen mintegy 2500 db.

Piaczi árak.

Hétivásár Kolozsvártt, nov. 21 és 28. 1870 tisztabuza (nagy vékával) 2 ft 80 kr—3 ft; kétszeres 2 ft 50 kr; rosz 2 ft—2 ft 10 kr; árpa 90 kr—1 ft 5 kr; zab 90 kr; törökbuza 1 ft 70 kr; pityóka, sok benne a rosz, 90 kr; 100 fő szép káposzta 4—5 ft; 1 pár csürke 70 kr; 1 pujka 1 ft 30 kr; 1 pár récze 80 kr; 1 font szalonna 40, turó 40 kr; 4 tojás 10 kr; 1 koszoru hagyma 20 kr; 1 kosár petrezselyem 50 kr; 100 db czeller 3 ft; 1 véka murok 35 kr; 1 véka alma 1 ft 20—50 kr; 1 font marhahús 20 kr; juhahús 10 kr. Az idő szép kedvező, a vásár meglehetősen népes.

Marosvásárhelyt 1870 november 24-kén tartott hetivásár a jók közé illik, minek legfőbb oka, hogy már 4 nap óta nem esett felülről; minden volt elég; szállott is az ára mindenféle czikknek. Csak jó időt és utat adjon az Isten! lesznek jó vásáraink. Piaczi árak voltak, kis vékával számítva: A legszebbféle tisztabuza 2 frt; elegy vagy kétszeres 1 frt 40 kr; tavali száraz törökbuza 1 frt 50 kr; idei nyers törökbuza szebb féle 1 frt; idei nyers szegény törökbuza 65 kr; árpa 70 kr; alakor 40 kr; zab, nagyon sok 75 kr; rosz, látszott, hogy egy keveset lehetett csépelni, 1 frt 30 kr; lenmag nem igen sok volt 1 frt 60 kr; kendermag, sok volt 90 kr; fuszujka, sok és szép 1 frt 20 kr; száz fő káposzta legszebbje 4 frt 20 kr; egy pár csirke jó kirántani való 24 kr; egy szép hizott liba 1 frt 30 kr; egy pár nagy ölni való csirke 45 kr; egy véka pityóka 30 kr; 7 darab tojás 10 kr; egy kupa tejfel 36 kr; egy szekér jó száraz búkkfa, a legnagyobb szekér 5 frt; marhahús fontja 18 kr; egy kupa új bor 12 kr; egy szekér széna 15 frt. Szöllősy Sámuel.

Időjárás című rovatunk tárgyhalmaz miatt a jövő számra maradt.

TARTALOM: Az erdélyi sertésenyésztés. — Az ojtóveszszőkről. — Mezőségi levelek, VII. — Társalgó: Gyümölcsizelés, III. — Levelezés. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. —

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.